

Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmä   KOKOUSHUONE
Vaikuttavuuden arviointi -ryhmä

Aika: perjantai 13.5.2005 klo 9-12
Paikka: Helsingin yliopisto, Topelian kokoushuone U38 F216, Unioninkatu 38, Hki
Läsnä: Jarmo Saarti, Kuopion yliopisto (puheenjohtaja)
Ari Ahlqvist, HYK
Anneli Ahtola, Tampereen yliopiston kirjasto
Ari Alkio, HYK
Marja Anttonen, Turun ammattikorkeakoulu
Esa-Pekka Keskitalo, HYK
Vappu Lappalainen, Tilastokeskus
Marja Malminen, Lahden kaupunginkirjasto
Markku Laitinen, HYK (sihteeri)

Kristiina Hormia-Poutanen, HYK (asiantuntijana)
Yrjö Lindegren, Helsingin kaupunginkirjasto (asiantuntijana)

1. Työryhmän järjestäytyminen

Ryhmän kokoonpano on seuraava

Kirjastonjohtaja Jarmo Saarti, Kuopion yliopisto, pj.
Kirjastotoimenjohtaja Marja Malminen, Lahden kaupunginkirjasto
Suunnittelija Vappu Lappalainen, Tilastokeskus
Erikoissuunnittelija Anneli Ahtola, Tampereen yliopiston kirjasto
Kirjastonjohtaja Marja Anttonen, Turun ammattikorkeakoulu
Markku Laitinen, HYK
Ere Maijala, HYK
Esa-Pekka Keskitalo, HYK
Ari Alkio, HYK
Ari Ahlqvist, HYK

Työryhmän puheenjohtajaksi on kutsuttu Jarmo Saarti ja sihteeriksi Markku Laitinen.

2. Työryhmän tehtävä ja suhde muihin ryhmiin

Kristiina Hormia-Poutanen esitteli digitaalisen kirjaston palveluiden ohjausjärjestelmän toiminnan periaatteet. (PowerPoint-esitys: <http://www.lib.helsinki.fi/digiohjaus/>)

Ohjausjärjestelmän toimintaa koordinoi kansalliskirjasto. Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmän tueksi on perustettu asiantuntijaryhmiä, joita ovat laitteistoryhmä, ohjelmisto- ja standardointiryhmä ja vaikuttavuuden arviointi -ryhmä. Asiantuntijaryhmiin kuuluu edustajia kaikilta tiet. kirjastosektoreilta (yliopisto-, ammattikorkeakoulu-, tutkimuslaitos- ja yleinen kirjastosektori) sekä tieteen tietotekniikan keskus CSC, alan asiantuntijat ja palvelun koordinoijat sekä kansalliskirjasto.

Ohjausjärjestelmän sääntöjen mukaan asiantuntijaryhmän tehtäviin kuuluu oman toimialueensa seuranta ja kehittäminen, toimialueeseensa kuuluvien kysymysten valmistelu verkkopalveluryhmän käsiteltäväksi, toimialueeseensa kuuluvien selvitysten tekeminen verkkopalveluryhmän toi-

meksiannosta ja ryhmän toiminnan raportointi verkkopalveluryhmälle, kirjastoille ja konsortioille. Käydyssä keskustelussa tarkennettiin raportoinnin tapahtuvan verkkopalveluryhmän kautta.

Ryhmän toimikausi on kaksi vuotta siten, että käynnistynyt ensimmäinen toimikausi kestää vuoden 2006 loppuun.

Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmän kotisivu toimii osoitteessa <http://www.lib.helsinki.fi/digiohjaus/>.

3. Työryhmän kokoontumiseen liittyvät asiat

Sääntöjen mukaan ryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa ja koollekutsujana toimii Kansalliskirjasto. Kokouskutsut toimitetaan ryhmän jäsenille sähköpostitse. Kokouksiin voidaan kutsua myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

4. Digitalisoitumisen vaikutus tieteellisissä kirjastoissa

Markku Laitinen esitteli siirtymistä digitaalisen kirjastoon Tieteellisten kirjastojen yhteistilastotietokannan antamien tietojen valossa. Tällä hetkellä seurataan kolmea aikasarjaa:

a) FinELib-aineiston osuus

- koko aineiston hankinnasta
- kausijulkaisuista (kaikki e-lehdet)
- e-aineiston osuus kaikista hankinnoista
- e-aineiston osuus verkkoaineiston hankinnoista

b) Tiedonhakujen ja lainauksen kehitys:

- tietopalvelun toimeksiannot
- kaukolainat
- lähilainaus
- asiakkaitten tiedonhaut
- katsotut tietueet (e-lehdet)

c) Kirjastoaineistokulut suhteessa kohdeväestöön

Tilastotietoon perustuvia faktoja tarvitaan tukena päätöksenteossa, toiminnan suunnittelussa ja resurssitarpeitten arvioinnissa. Koska arvioinnin tulee perustua faktoihin, on arvioinnin pohjana olevien tilastojen oltava kunnossa. Myös toiminnan arviointi laadun ja kirjastotoiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta vaatii pohjaksi luotettavaa tilastotietoa. Jotta kirjastojen tilastot olisivat keskenään ja kansainvälisesti vertailukelpoisia, tulee tilastojen olla toimitettu kaikissa kirjastoissa yhdenmukaisin periaatein.

Yhteistilastotietokannassa lasketaan automaattisesti kirjastojen toimintaa kuvaavia tunnuslukuja, joiden avulla kirjastot voivat arvioida toimintaansa. Muodostamalla tunnuslukuista aikasarjaa saadaan käsitys kirjastotoiminnan kehittymisestä tietyllä ajanjaksolla ja tietoa voidaan hyödyntää toimintojen arvioinnissa ja kirjastojen kehittämissuunnitelmissa.

Yhteistilastotietokanta toimii osoitteessa <http://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/>

Aiheeseen liittyvä PowerPoint-esitys on ohjausjärjestelmän kotisivulla osoitteessa <http://www.lib.helsinki.fi/digiohjaus/vaikuttavuus/index.htm>

Ari Alkio esitteli FinELibin tilastoja ja sen perusteella laskettavia tunnuslukuja. FinELib-aineiston käyttötilastot kootaan kirjastosektorikohtaisesti organisaatioittain.

Kokotekstiaineistoista kerätään yhteydenotot, tehdyt haut ja tulostetut artikkelit. Viitetietokannoista ja hakuteoksista kerätään yhteydenotot ja tehdyt haut. FinELibin aineistoista laskettavia tunnuslukuja ovat Hinta/artikkeli ja Hinta/haku. Näitten tunnuslukujen avulla nähdään, mikä tulee kussakin aineistossa yhden tulostetun artikkelin tai haun hinnaksi. Nämä tiedot kerätään kirjastosektori- ja aineistokohtaisesti. Artikkelihintoja lasketaan kokotekstiaineistojen käytöstä, ja hakujen hintoja pääasiassa viitetietokantojen käytöstä.

FinELibin tunnusluvut löytyvät osoitteesta:

<http://www.lib.helsinki.fi/finelib/aineistot/tunnusluvut/index.html>

Tunnuslukuja on kerätty myös FinELibin raporttiin 2004, joka löytyy osoitteesta:

<http://www.lib.helsinki.fi/finelib/raportit/raportti04/index.html>

5. Mitä nyt mitataan ja miten - tarpeet jatkossa: miten päästään vaikuttavuuden mittaamiseen, tilastointi ja mittaaminen digitaalisessa toimintaympäristössä

Ari Alkion ja Markku Laitisen esitykset kuvasivat tällä hetkellä käytössä olevaa seuranta.

Sovittiin, että ryhmän jäsenet miettivät seuraavaa kokoontumista varten ”kotiläksynä” seuraavia asioita:

Sektorit>	Mitä halutaan tietää
Järjestelmät>	Mitä dataa jo kerätään
Tavoitteet>	Mikä data puuttuu (vertailuluvut)
	Kuka kerää ja analysoi datan
	Mihin ja kuka lukuja käyttää -palvelujen kehittäminen -palveluiden tarpeellisuuden perusteleminen

6. muut asiat

Työryhmällä on yhteinen sähköpostilista, jonka osoite on digi-vaikuttavuus@helsinki.fi.

Digitaalisen kirjaston ohjausjärjestelmän ryhmien yhteinen seminaari pidetään maanantaina 29.8.2005 klo 12-16. Paikka ilmoitetaan myöhemmin.